

Het beroepsgeheim van de hulpverlener in verband met feiten van seksueel misbruik waarvan een minderjarige patiënt vermoedelijk het slachtoffer is

Studie referendaris P. Brulez

1. Rechtsvraag

1. Deze studie behandelt de vraag of, in welke mate en onder welke voorwaarden de hulpverlener die vermoedt dat zijn minderjarige patiënt het slachtoffer is van seksueel misbruik binnen de gezinscontext, gelet op artikel 458*bis* Sw., zijn beroepsgeheim kan doorbreken, door zijn vermoedens ter kennis te brengen van de procureur des Konings.
2. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is het noodzakelijk om een duidelijk beeld te hebben van de belangrijkste regels met betrekking tot het beroepsgeheim van hulpverleners, in het bijzonder met betrekking tot de uitzonderingen op dat beroepsgeheim.

2. Algemene principes inzake het beroepsgeheim

1. Artikel 458 Sw.

3. Het beroepsgeheim wordt nader omschreven in artikel 458 Sw. Krachtens artikel 458 Sw. worden geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet, het decreet of de ordonnantie hen verplicht of toelaat die geheimen bekend te maken, gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en een geldboete van honderd euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen.

2. Uitzonderingen op artikel 458 Sw.

4. Het beroepsgeheim van artikel 458 Sw. is echter geenszins absoluut. Op het beroepsgeheim bestaan een aantal uitzonderingen, sommige van wettelijke oorsprong, andere van jurisprudentiële oorsprong. Enkel de voor de beantwoording van voormelde rechtsvraag belangrijkste uitzonderingen komen hieronder aan bod.

5. Een eerste reeks uitzonderingen (van wettelijke aard) blijkt uit de tekst zelf van artikel 458 Sw.:

- de houder van een beroepsgeheim *kan* de geheimen die hem werden toevertrouwd, bekendmaken in het geval hij geroepen is om te getuigen in rechte of voor een parlementaire onderzoekscommissie;
- de houder van een beroepsgeheim *moet* de geheimen die hem werden toevertrouwd, bekendmaken wanneer hij daartoe wettelijk is verplicht, bv. om strafbaarstelling wegens schuldig verzuim te vermijden (artikel 422*bis* Sw.);

6. Sinds jaar en dag verleent de rechtspraak de hulpverlener die in de uitoefening van zijn beroep kennis neemt van (vermoede) strafbare feiten, bijkomende uitzonderingen op het beroepsgeheim van artikel 458 Sw.:

- In het zgn. arrest *Verlaine* van 13 mei 1987 erkende het Hof van Cassatie het recht voor de houder van een beroepsgeheim om in geval van 'noodtoestand' de geheimen die hem werden toevertrouwd, bekend te maken. Aan die rechtspraak zijn een aantal duidelijke, zeer gestrengte voorwaarden verbonden. Opdat van een noodtoestand sprake zou zijn, is (1) vereist dat er een ernstig en dreigend (*i.e.* nakend of dadelijk) gevaar bestaat voor de maatschappelijke veiligheid, de fysieke of psychische integriteit van personen, de eer en goede naam van personen, etc. en (2) de houder van het beroepsgeheim van oordeel is dat hij ter vrijwaring van dat hoger belang verplicht of gerechtigd is zijn beroepsgeheim te doorbreken. De hulpverlener mag zijn beroepsgeheim slechts omwille van noodtoestand doorbreken wanneer dat (3) noodzakelijk is en (4) de enige manier om voormelde belangen te garanderen en de hulpverlener geen andere hulp kan bieden. Het doorbreken

van het beroepsgeheim op basis van noodtoestand moet m.a.w. steeds een *ultimum remedium* zijn¹. Het Hof van Cassatie heeft het leerstuk van noodtoestand sinds het arrest *Verlaine* herhaaldelijk bevestigd².

Het Hof van Cassatie ontwikkelde het leerstuk van noodtoestand in de context van een hulpverlener die tijdens de uitoefening van zijn beroep kennis neemt van strafbare feiten lastens zijn patiënt³. Het Hof heeft het leerstuk steeds consequent in die context (en enkel in die context) toegepast, zij het zonder dat in de door het Hof geformuleerde rechtsregel te expliciteren⁴. Dat het toepassingsgebied van het leerstuk van noodtoestand beperkt is tot het geval waarin de patiënt van de hulpverlener dader is van een misdrijf, spreekt voor zich wanneer men rekening houdt met een andere uitzondering op het beroepsgeheim van hulpverleners die het Hof van Cassatie in zijn rechtspraak heeft erkend (en die onmiddellijk hierna wordt besproken): indien de patiënt van een hulpverlener het slachtoffer is van een misdrijf, geldt het beroepsgeheim eenvoudigweg niet (althans voor zover de hulpverlener de feiten waarvan zijn patiënt het slachtoffer is, *aan de bevoegde gerechtelijke instanties* meldt) (*infra*). Aangezien het beroepsgeheim van de hulpverlener niet geldt voor feiten waarvan diens patiënt het slachtoffer is, moet de hulpverlener die deze feiten aan de gerechtelijke instanties wenst te melden, daarvoor niet aan de gestrengere voorwaarden inzake noodtoestand voldoen.

Het precieze toepassingsgebied van dit leerstuk zorgt echter in rechtspraak en rechtsleer voor verwarring.

Sommige lagere rechtspraak past (vermoedelijk in functie van hetgeen door de partijen voor de rechter wordt aangevoerd) de leer van noodtoestand immers verkeerdelijk ook toe in gevallen waarin een hulpverlener tijdens de uitoefening van zijn beroep kennis neemt van strafbare feiten waarvan zijn patiënt het slachtoffer is⁵. Ook het merendeel van de rechtsleer lijkt (minstens impliciet)⁶ ervan uit te gaan dat het leerstuk van noodtoestand zowel van toepassing is wanneer een hulpverlener kennis krijgt van strafbare feiten waarvan zijn patiënt dader is als wanneer een hulpverlener kennis krijgt van strafbare feiten waarvan zijn patiënt slachtoffer

---

¹ Cass. 13 mei 1987, AC 1987, 1203: “Het Hof van Cassatie toetst of uit de door de feitenrechter onaantastbaar vastgestelde feiten en omstandigheden een rechtvaardigingsgrond, met name het bestaan van een noodtoestand, naar recht valt af te leiden. De noodtoestand waarop een wegens schending van het beroepsgeheim vervolgd persoon zich beroept, mag niet uitgesloten worden wanneer die persoon, gelet op de respectieve waarde van de tegen elkaar indruisende plichten en gelet op het bestaan van een ernstig en dreigend gevaar voor anderen, redenen had om te oordelen dat hem, ter vrijwaring van een hoger belang dat hij verplicht of gerechtigd was vóór alle andere te beschermen, geen andere weg openstond dan het beroepsgeheim te schenden.”

² Cass. 18 januari 2017, P.16.0626.F (impliciet); Cass. 22 mei 2012, AC 2012, 1353, met gelijkkluidende conclusie AG De Swaef (impliciet); Cass. 24 januari 2007, AC 2007, nr. 45; Cass. 13 november 2001, AC 2001, nr. 613; Cass. 28 april 1999, AC 1999, nr. 245;

³ Het arrest *Verlaine* betrof een geval waarin een geneesheer de daders van een misdrijf/voortvluchtigen had behandeld en daarvan de politiediensten verwittigde.

⁴ Zie conclusie toenmalig AG De Swaef voor Cass. 22 mei 2012, AC 2012, 1353; F. BLOCKX, “Medisch beroepsgeheim en strafvervolgning: laat de granaat geen boemerang worden”, *Juristenkrant* 2019, 11.

⁵ Zie o.m. het bestreden arrest in het arrest van het Hof van Cassatie van 22 mei 2012, AC 2012, 1353, met gelijkkluidende conclusie AG De Swaef, waarover Uw Hof het volgende oordeelde: “Het is niet tegenstrijdig te oordelen dat het beroepsgeheim niet geldt voor feiten waarvoor de patiënt het slachtoffer is geweest en dat de artsen zich bovendien terecht beroepen op de noodtoestand.” Zie ook Bergen 19 november 2008, *T.Gez.* 2009-10, 19, noot N. COLETTE-BASECQZ.

⁶ Heel wat auteurs lijken zich niet bewust van de vraag naar het toepassingsgebied van het leerstuk van noodtoestand en gaan daar niet duidelijk op in. Zij behandelen die vraag niet in het minst, waardoor zij impliciet laten uitschijnen dat het leerstuk van toepassing is zowel in geval de patiënt de dader is als in geval de patiënt het slachtoffer is). Zie bv. T. MOREAU, « La violation du secret professionnel » in *Les infractions*, Volume 5, Brussel, Larcier, 2012, 711-712; A.-S. VERSWEYVELT en J. PUT, *Wegwijzers beroepsgeheim, 4, Meldrechten en meldplichten*, Brussel, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin, 2018, 8.

is⁷. Slechts een beperkt aantal auteurs laat – conform de rechtspraak van het Hof van Cassatie – uitschijnen dat het leerstuk enkel van toepassing is in de hypothese van de patiënt-dader⁸.

- Zoals vermeld, oordeelde het Hof van Cassatie in een arrest van 9 februari 1988 dat hoewel artikel 458 Sw., behalve als er een rechtvaardigingsgrond bestaat, de geneesheer verbiedt door het beroepsgeheim gedekte feiten bekend te maken die aanleiding kunnen geven tot de strafvervolgning ten laste van de patiënt, dat verbod niet geldt voor de feiten waarvan de patiënt zelf slachtoffer is geweest⁹. Het Hof heeft ook die regel nadien herhaaldelijk bevestigd¹⁰. De door het Hof geformuleerde regel is in zeer ruime bewoordingen gesteld. De rechtsleer heeft de regel aldus geïnterpreteerd dat een hulpverlener steeds de feiten waarvan zijn patiënt het slachtoffer is mag meedelen, *zonder dat het bestaan van enige rechtvaardigingsgrond, zoals een noodtoestand, moet worden aangetoond*¹¹. Het Hof heeft die ruime interpretatie ook zelf in twee relatief recente arresten van 18 juni 2010 en 31 oktober 2012 bevestigd¹². Wel wees de rechtsleer erop dat het een hulpverlener waarschijnlijk enkel is toegestaan zijn beroepsgeheim in het belang van zijn patiënt-slachtoffer te doorbreken, indien hij de desbetreffende feiten aan de bevoegde gerechtelijke (en eventueel tuchtrechtelijke) overheden meldt (en niet aan andere instanties)¹³. Ook die interpretatie lijkt door het arrest van het Hof van 31 oktober 2012 te worden bevestigd¹⁴.

Uit de relevante arresten van het Hof van Cassatie blijkt de *ratio* achter die uitzondering niet. Sommige auteurs wijzen erop dat, vermits artikel 458 Sw. enkel in het belang van de patiënt (bescherming van de patiënt) bestaat, de hulpverlener zijn beroepsgeheim niet kan schenden wanneer hij in het belang van de patiënt informatie (met de bevoegde rechterlijke instanties) deelt¹⁵.

---

⁷ Advies NR 4 juli 2015, “Eerbiediging van het medisch geheim wanneer de arts verneemt dat zijn patiënt het slachtoffer was van een misdrijf”, TNR 2015, afl. 150, www.ordomedic.be; L. BOURDOUX en O. MAZY, “Secret professionnel et police: questions choisies”, *Rev.dr.pén.crim.* 2010, 142; F. DEWALLENS en T. VANSWEEVELT, *Handboek gezondheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 675-676; A.-S. VERSWEYVELT, J. PUT, e.a., *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 173; T. OPGENHAFFEN, J. PUT en A. TANS, “Informatie-uitwisseling tussen artsen en hulpverleners: het beroepsgeheim als slijtzwam of bindmiddel”, *T.Gez.* 2017-18, 17.

⁸ F. BLOCKX, *Beroepsgeheim*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 366.

⁹ Cass. 9 februari 1988, AC 1988, 721.

¹⁰ Cass. 31 oktober 2012 (P.12.0882.F), ongepubl.; Cass. 18 juni 2010 (D.09.0015.F), ongepubl.

¹¹ Zie conclusie toenmalig AG De Swaef voor Cass. 22 mei 2012, AC 2012, 1353. Zie verder o.m. H. NYS, *Geneeskunde, recht en medisch handelen*, Brussel, Story-Scientia, 2005, 552-553.

¹² Cass. 18 juni 2010 (D.09.0015.F), ongepubl.: “*Het medisch beroepsgeheim beschermt de vertrouwensrelatie tussen de patiënt en de arts en geldt niet voor feiten waarvan de patiënt het slachtoffer zou zijn geworden. De bestreden beslissing die eerst vaststelt dat «de (dokters V. en T.) in een brief van 6 november 2007 de confidenties van een tweedejaarsstudente geneeskunde aan de U.C.L., die beschreven waren in een niet ondertekend geschrift van 28 oktober 2008 dat door toedoen van V., de psycholoog van het meisje, bij de aanklagers was beland, ter kennis hebben gebracht van de voorzitter van de Raad van de Orde van Geneesheren van de provincie Brabant» en vervolgens oordeelt dat «de dokters V. en T. hun beroepsgeheim hebben geschonden door aan de Orde de confidenties van hun patiënt te onthullen, zonder dat blijkt dat de schending gerechtvaardigd was door een noodtoestand», schendt art. 458 Sw.*”

Cass. 31 oktober 2012 (P.12.0882.F), ongepubl.: “*Hoewel de geneesheer verplicht is om, tenzij daarvoor een rechtvaardigingsgrond bestaat, te zwijgen over het misdrijf dat zijn patiënte heeft gepleegd en dat hij bij haar behandeling heeft ontdekt, is het hem niet verboden om het gerecht in te lichten over feiten waarvan zijn patiënte zelf het slachtoffer is geworden.*” Het Hof oordeelt met andere woorden dat wanneer de patiënt dader is van een misdrijf, de geneesheer zijn beroepsgeheim enkel kan doorbreken wanneer daartoe een rechtvaardigingsgrond bestaat. De vereiste van een rechtvaardigingsgrond wordt niet gesteld in een geval waar de patiënt het slachtoffer is van een misdrijf.

¹³ Zie conclusie toenmalig AG De Swaef voor Cass. 22 mei 2012 (P.11.1936.N), ongepubl.; H. NYS, *Geneeskunde, recht en medisch handelen*, Brussel, Story-Scientia, 2005, 552-553.

¹⁴ Cass. 31 oktober 2012 (P.12.0882.F), ongepubl.: “*Hoewel de geneesheer verplicht is om, tenzij daarvoor een rechtvaardigingsgrond bestaat, te zwijgen over het misdrijf dat zijn patiënte heeft gepleegd en dat hij bij haar behandeling heeft ontdekt, is het hem niet verboden om het gerecht in te lichten over feiten waarvan zijn patiënte zelf het slachtoffer is geworden.*” (eigen onderlijning)

¹⁵ F. DEWALLENS en T. VANSWEEVELT, *Handboek gezondheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 680-681.

Dit impliceert dat een hulpverlener zich niet op deze regel kan beroepen wanneer zowel het slachtoffer als de dader zijn patiënt zijn (wat vaak het geval zal zijn bij contextuele of gezinsgerichte hulpverlening). In dat laatste geval kan de hulpverlener zijn beroepsgeheim slechts doorbreken wanneer aan de voorwaarden voor een andere rechtvaardigingsgrond (zoals noodtoestand) is voldaan¹⁶.

De regel dat het beroepsgeheim niet geldt in een geval waarin de patiënt het slachtoffer van een misdrijf is, heeft uiteraard verregaande implicaties. Dit tot grote onvrede van sommige rechtsleer die een mogelijke aantasting van de vertrouwensrelatie tussen een hulpverlener en een patiënt-slachtoffer vreest. De patiënt-slachtoffer kan immers om diverse redenen willen dat de hulpverlener zijn beroepsgeheim niet doorbreekt¹⁷. Om deze reden heeft de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren zich in haar advies nr. 4 juli 2015 uitdrukkelijk tegen de rechtspraak van het Hof van Cassatie verzet: het beroepsgeheim, dat volgens de Raad de vertrouwensrelatie tussen de geneesheer en de patiënt moet beschermen, verzet zich er tegen dat de geneesheer strafbare feiten bekend maakt, ook wanneer zijn patiënt het slachtoffer is van een misdrijf¹⁸. Deze kritiek mist m.i. doel. De vertrouwensrelatie tussen een hulpverlener en zijn patiënt (al dan niet slachtoffer) wordt in de eerste plaats beschermd door de tuchtrechtelijk (en niet strafrechtelijk) gesanctioneerde discretieplicht, en niet zozeer door het zowel strafrechtelijk als tuchtrechtelijk gesanctioneerde beroepsgeheim¹⁹. Die discretieplicht impliceert wel dat het aangewezen is (volgens sommigen zelfs verplicht is²⁰) dat de hulpverlener die zijn beroepsgeheim in het belang van de patiënt-slachtoffer wil doorbreken, de patiënt-slachtoffer vooraf van dat voornemen inlicht. Wanneer de patiënt-slachtoffer daarop aangeeft echt geen aangifte te willen doen, wordt geadviseerd dat de hulpverlener zijn beroepsgeheim slechts doorbreekt wanneer aan de voorwaarden voor een andere uitzondering (zoals noodtoestand) is voldaan. De hulpverlener is er immers (tuchtrechtelijk) toe gehouden de vertrouwensrelatie tussen hem en zijn patiënt voorop te stellen. De hulpverlener die zulks niet doet, is dan wel niet strafrechtelijk, maar desgevallend wel tuchtrechtelijk sanctioneerbaar (wegens tekortkoming aan andere deontologische verplichtingen dan het beroepsgeheim, zoals bv. de discretieplicht)²¹. De deontologische verplichting van een hulpverlener om zijn patiënt-slachtoffer te informeren over zijn voornemen om zijn beroepsgeheim te doorbreken en om de instemming van de patiënt te bekomen, is echter problematisch in een geval waarin de patiënt minderjarig of anderszins handelingsonbekwame is: de minderjarige of andere handelingsonbekwame kan geen toestemming geven. De rechtsleer laat volstrekt in het midden hoe de hulpverlener hiermee dient om te gaan.

7. Controversieel is de vraag of een hulpverlener zijn geheimhoudingsplicht kan doorbreken wanneer hij daartoe de toestemming van de patiënt bekomt. Sommige rechtsleer oppert dat zulks kan, zowel wanneer de hulpverlener

---

¹⁶ N. COLETTE-BASECQZ, "Le secret professionnel face à l'enfance maltraitée", *Annales de droit de Louvain* 2002, 25; F. DEWALLENS en T. VANSWEEVELT, *Handboek gezondheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 598; A.-S. VERSWEYVELT, J. PUT, e.a., *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 169-170; A.-S. VERSWEYVELT en J. PUT, *Wegwijzers beroepsgeheim, 4, Meldrechten en meldplichten*, Brussel, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin, 2018, 12.

¹⁷ N. COLETTE-BASECQZ, "Noot onder Cass. 18 juni 2010", *T.Gez.* 2011-12, 121; J.-M. HAUSMAN, « Secret professionnel et confidentialité » in *Droit et déontologie de la profession de psychologue clinicien*, Brussel, Bruylant, 2016, 223-224.

¹⁸ Consulteerbaar via <https://www.ordomedic.be/nl/adviezen/advies/eerbiediging-van-het-medisch-geheim-wanneer-de-arts-verneemt-dat-zijn-patint-het-slachtoffer-was-van-een-misdrijf>

¹⁹ Vaak leest men evenwel dat het beroepsgeheim ook de vertrouwensrelatie tussen de hulpverlener en de patiënt beschermt, zo ook in sommige rechtspraak van het Hof van Cassatie. Zie o.m. Cass. 18 juni 2010, D.09.0015.F. Zie ook conclusie toenmalig AG De Swaef bij Cass. 22 mei 2012, AC 2012, 1353.

²⁰ F. BLOCKX, *Beroepsgeheim*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 394, nr. 493; F. DEWALLENS en T. VANSWEEVELT, *Handboek gezondheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 598; L. HUYBRECHTS, "Medisch beroepsgeheim en gevaar voor geweldmisdrijf", *NC* 2012, 493; L. HUYBRECHTS, "Aangifte van misdrijven" in A. VANDEPLAS, P. ARNOU en S. VAN OVERBEKE (eds.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 2010, nr. 34; R. DIERKENS, "Beroepsgeheim en recht", *T.Gez.* 1987, 264.

²¹ N. COLETTE-BASECQZ, "Le secret professionnel face à l'enfance maltraitée", *Annales de droit de Louvain* 2002, 24-25; T. MOREAU, « La violation du secret professionnel » in *Les infractions*, Volume 5, Brussel, Larcier, 2012, 714-715; L. NOUWYNCK, «La position des différents intervenants psycho-médico-sociaux face au secret professionnel dans un contexte judiciaire – cadre modifié, principe conforté », *Rev.dr.pén.crim.* 2012, 607-608; A.-S. VERSWEYVELT, J. PUT, e.a., *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 169; A.-S. VERSWEYVELT en J. PUT, *Wegwijzers beroepsgeheim, 4, Meldrechten en meldplichten*, Brussel, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin, 2018, 12.

het slachtoffer als wanneer de hulpverlener de dader behandelt²². Tal van auteurs verzetten zich hiertegen en wijzen erop dat het beroepsgeheim niet alleen de belangen van de patiënt beschermt, maar – als een aspect van strafrecht – tevens de openbare orde raakt. Het openbare orde karakter van het beroepsgeheim zou zich er tegen verzetten dat een hulpverlener zomaar zijn beroepsgeheim doorbreekt, omdat hij daartoe de instemming van de patiënt heeft bekomen²³. Zij worden daarin door Uw Hof bijgetreden²⁴.

8. Middels de Wet van 28 november 2000 voorzag de wetgever met artikel 458bis Sw. in een bijkomende uitzondering op het beroepsgeheim, met een zeer beperkt toepassingsgebied, specifiek voor welbepaalde (voornamelijk seksuele) misdrijven gepleegd ten aanzien van minderjarigen en andere kwetsbare personen. De tekst van artikel 458bis Sw. (zoals ondertussen herhaaldelijk gewijzigd) luidt: “*Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 371/1 tot 377, 377quater, 379, 380, 383bis, §§ 1 en 2, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425, 426 en 433quinquies, gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, partnergeweld, gebruiken van geweld, gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer", een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen.*”

3. De verhouding tussen artikel 458bis Sw. en de bestaande uitzonderingen op het beroepsgeheim

1. Artikel 458bis Sw. conflicteert met de rechtspraak van het Hof van Cassatie

9. Het nieuwe artikel 458bis Sw. lijkt te conflicteren met voormelde rechtspraak van het Hof van Cassatie volgens dewelke een hulpverlener die kennis neemt van strafbare feiten gepleegd tegen een patiënt (slachtoffer), steeds, zonder dat daartoe enige voorwaarden gelden, vanuit strafrechtelijk standpunt althans, zijn beroepsgeheim kan doorbreken (maar overigens ook met de leer inzake noodtoestand). In geval (en enkel in geval)²⁵ (1) de patiënt een minderjarige of andere kwetsbare persoon in de zin van artikel 458bis Sw. is én (2) de patiënt het slachtoffer is van één van de misdrijven opgesomd in dat artikel, lijkt het artikel strikte voorwaarden te verbinden aan het doorbreken van het beroepsgeheim, daar waar de klassieke rechtspraak van het Hof van Cassatie zulke vereisten niet stelt. Artikel 458bis Sw. stelt met name als voorwaarden voor het doorbreken van het beroepsgeheim:

- de hulpverlener kan zijn beroepsgeheim enkel doorbreken om het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings;
- er dient hetzij een ernstig en dreigend gevaar te bestaan voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon, hetzij dienen er aanwijzingen te zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de misdrijven opgesomd in dat artikel; en
- de hulpverlener kan deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen beschermen.

De invoering van artikel 458bis Sw. doet aldus de vraag rijzen of en in welke mate nog aan de voormelde rechtspraak van het Hof van Cassatie kan worden vastgehouden, in geval (en enkel in geval) één van de strafbare feiten opgesomd in artikel 458bis Sw. tegen een minderjarige of andere kwetsbare persoon werd begaan.

2. De wordingsgeschiedenis en ratio van artikel 458bis Sw.

10. Om die vraag te kunnen beantwoorden, dient men in de eerste plaats de wordingsgeschiedenis van artikel 458bis Sw. te analyseren.

---

²² T. GOFFIN, “Toestemming in het medisch recht. Een nieuwe lezing van een oud probleem”, *RW* 2007-08, 1316; H. NYS, *Geneeskunde: recht en medisch handelen*, Mechelen, Kluwer, 2016, 511.

²³ A. DIERICKX, “Het beroepsgeheim en de toestemming van de geheimgerechtigde” in J. ROZIE, F. DERUYCK, L. HUYBRECHTS en F. VAN VOLSEM (eds.), *Na rijp beraad. Liber amicorum Michel Rozie*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 184-188.

²⁴ Cass. 30 oktober 1978, AC 1978-79, 235.

²⁵ Is de patiënt geen minderjarige of andere kwetsbare persoon in de zin van artikel 458bis Sw. en/of is de patiënt het slachtoffer van een ander misdrijf dan één van de misdrijven opgesomd in artikel 458bis Sw., dan geldt dat artikel niet en geldt sowieso zo nog steeds de rechtspraak van het Hof die stelt dat een hulpverlener zijn beroepsgeheim kan doorbreken wanneer zijn patiënt het slachtoffer van een misdrijf is.

Zoals zal blijken, laat die analyse jammer genoeg een zeer onduidelijk beeld achter van de verhouding tussen artikel 458bis Sw. en de rechtspraak volgens dewelke het beroepsgeheim niet van toepassing is in een geval waarin een patiënt slachtoffer van een misdrijf is. Artikel 458bis Sw. blijkt een typisch geval van symboolwetgeving te betreffen, tot stand gekomen in de nasleep van de zaak Dutroux en vervolgens in de nasleep van de misbruikgevallen binnen de Kerk, waarbij de wetgever zich onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de rechtspraak van het Hof van Cassatie. Het Hof van Cassatie wordt daardoor voor de uitdaging geplaatst om een manier te zoeken waarop artikel 458bis Sw. met zijn bestaande rechtspraak kan worden verzoend, dan wel van zijn bestaande rechtspraak afstand te nemen.

11. In de nasleep van de zaak Dutroux werd de Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen aangenomen, ter aanpassing en modernisering van het Strafwetboek, met het oog op een betere bescherming van minderjarige slachtoffers van seksuele misdrijven. De Wet voorzag daartoe o.m. in de invoering in het Strafwetboek van (de eerste versie van) een nieuw artikel 458bis met betrekking tot het beroepsgeheim van hulpverleners. De wetgever stelde namelijk vast dat het beroepsgeheim van hulpverleners een afdoende bescherming van minderjarige slachtoffers van seksuele misdrijven al te vaak belemmert of in de weg staat en wenste daarom – met het oog op een betere bescherming van die slachtoffers – te voorzien in duidelijke regels voor het doorbreken door een hulpverlener van zijn beroepsgeheim van artikel 458 Sw.

Het oorspronkelijk artikel 458bis Sw., zoals door die wet ingevoegd, luidde als volgt: *“Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en die hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 372 tot 377, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425 en 426, gepleegd op een minderjarige kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, op voorwaarde dat hij het slachtoffer heeft onderzocht of door het slachtoffer in vertrouwen werd genomen, er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de psychische of fysieke integriteit van de betrokkene en hij deze integriteit zelf of met hulp van anderen niet kan beschermen.”*

Het artikel was het resultaat van een lange discussie in zowel de Kamer als de Senaat:

- Het oorspronkelijk voorgestelde artikel luidde als volgt: *“De in het eerste lid genoemde personen worden evenwel niet gestraft indien zij, hetzij persoonlijke vaststellingen van feiten die doen veronderstellen dat een misdrijf bepaald in de artikelen 392 tot 401, 409, 423 tot 424sexies werd gepleegd op een minderjarige van minder dan veertien jaar, hetzij de vertrouwelijke mededelingen die hen, uit hoofde van hun beroep, zijn gedaan door een minderjarige die de leeftijd van veertien jaar niet heeft bereikt en het slachtoffer is van een van deze misdrijven, ter kennis brengen van de bevoegde diensten.”*²⁶

Het voorgestelde artikel voorzag aldus dat wanneer een hulpverlener een minderjarige behandelt jonger dan veertien jaar, slachtoffer van de in het artikel opgesomde misdrijven, hij zijn beroepsgeheim kan doorbreken, zonder noodtoestand te moeten bewijzen of enige andere voorwaarden te moeten respecteren. Aldus bevestigt het oorspronkelijk voorgestelde artikel, voor wat de misdrijven opgesomd in het voorgestelde artikel en gepleegd tegen personen tot veertien jaar betreft, de rechtspraak van het Hof van Cassatie volgens dewelke een hulpverlener steeds zijn beroepsgeheim kan doorbreken wanneer hij een slachtoffer behandelt, zonder noodtoestand te moeten bewijzen, zij het zonder dat in de memorie van toelichting bij het wetsartikel op ook maar enige manier naar die rechtspraak wordt verwezen.

Uit de memorie van toelichting bij het ontwerp blijkt dat de wetgever er van uitging dat de hulpverlener zijn beroepsgeheim niet zomaar mag doorbreken wanneer een patiënt ouder is dan veertien jaar en slachtoffer van de in het voorgestelde artikel opgesomde misdrijven²⁷, m.n. daar waar overwogen wordt dat het toepassingsgebied van het voorgestelde artikel beperkt is *“tot gevallen waarin het slachtoffer jonger is dan veertien jaar, aangezien in het ontwerp ervan wordt uitgegaan dat de minderjarige boven die leeftijd voldoende zelfstandig om zelf contact op te nemen met de bevoegde diensten en dat de professionele hulpverlener zich niet in de plaats van de minderjarige moet stellen, maar de betrokkene veeleer suggereren welke stappen hij moet ondernemen. De invoering in artikel 458 van een uitdrukkelijke uitzondering betreffende slachtoffers die de volle leeftijd van veertien jaar niet hebben bereikt, heeft geen invloed op de*

---

²⁶ Zie artikel 28 Wetsontwerp van 4 januari 1999 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St.* Kamer, zittingsperiode 1998-1999, DOC 1907/1 – 98/99, p. 107, zoals licht gewijzigd doorgestuurd naar de Senaat (zie Wetsontwerp van 12 januari 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Ontwerp overgezonden door de Kamer van Volksvertegenwoordigers tijdens de vorige zittingsperiode en van verval ontheven, *Parl.St.* Senaat, zittingsperiode 1999-2000, DOC 2-280/1, p. 16).

²⁷ Het voorgestelde artikel en de toelichting bij het artikel laten in het midden hoe moet worden opgetreden voor wat misdrijven betreft die niet in het artikel worden opgesomd (gepleegd tegen zowel personen jonger als ouder dan veertien jaar).

bestaande jurisprudentie inzake noodtoestand."²⁸ Aldus lijkt te wetgever voor wat patiënten ouder dan veertien jaar betreft, afstand te hebben willen nemen van de rechtspraak van het Hof van Cassatie, zij het niet expliciet, aangezien de wetgever zich van die rechtspraak eenvoudigweg onbewust leek te zijn: in zijn optiek kan het beroepsgeheim slechts worden doorbroken mits toestemming; ontbreekt die toestemming, dan kan het beroepsgeheim slechts worden doorbroken wanneer aan de voorwaarden voor noodtoestand is voldaan (*supra* pleidooi in de rechtsleer). Met dat laatste brengt de wetgever m.i. overigens een verwarring tussen het (strafrechtelijk en tuchtrechtelijk gesanctioneerde) beroepsgeheim (dat de bescherming van de belangen van de patiënt beoogt) en de (in principe enkel tuchtrechtelijk gesanctioneerde) discretieplicht (die de bescherming van de vertrouwensrelatie tussen de hulpverlener en de patiënt beoogt) tot stand (*supra*).

Een belangrijke kanttekening bij het oorspronkelijk voorgestelde artikel is nog de volgende. De bewoordingen '*persoonlijke vaststellingen*' en '*vertrouwelijke mededelingen die hen, uit hoofde van hun beroep, zijn gedaan door een minderjarige*' lijken op het eerste zicht te suggereren dat het voorgestelde artikel de hypothese betreft waarin de patiënt van de hulpverlener het slachtoffer is van één van de in het artikel opgesomde misdrijven. Uit de memorie van toelichting bij het voorgestelde artikel blijkt echter dat de bewoordingen '*persoonlijke vaststellingen*' en '*vertrouwelijke mededelingen die hen, uit hoofde van hun beroep, zijn gedaan door een minderjarige*' er niet op zijn gericht het toepassingsgebied van het artikel te beperken tot het geval waarin de hulpverlener een slachtoffer behandelt, maar er veeleer op zijn gericht verklipping te vermijden die gegrond is op loutere geruchten. Het toepassingsgebied van het voorgestelde artikel is bijgevolg ruimer en bestrijkt zowel de hypothese waarin de patiënt slachtoffer is, de hypothese waarin de patiënt dader is en zelfs de hypothese waarin de patiënt een derde, noch slachtoffer noch dader, is²⁹. In die zin beoogt het voorgestelde artikel, voor wat slachtoffers jonger dan veertien jaar betreft die slachtoffer zijn van een van de misdrijven opgesomd in het artikel, ook een versoepeling ten aanzien van het leerstuk van noodtoestand: de hulpverlener die een dader behandelt, kan zijn beroepsgeheim doorbreken, zonder noodtoestand te moeten bewijzen.

- Naar aanleiding van de evocatieprocedure van het wetsvoorstel in de Senaat diende de regering (twee) amendementen in en stelde uiteindelijk de volgende alternatieve tekst voor, die de meer definitieve basis voor de tekst van het (oorspronkelijk) artikel 458bis Sw. zou vormen: "*De in het eerste lid bedoelde personen mogen evenwel een misdrijf, zoals omschreven in de artikelen 372 tot 377, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425 en 425bis van het Strafwetboek, gepleegd op een minderjarige, ter kennis brengen van de procureur des Konings wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of de psychische integriteit van de betrokkenen en zij die zelf of met hulp van anderen onvoldoende kunnen vrijwaren.*"³⁰

In de verantwoording van het amendement wordt vermeld dat "*de wijze waarop de drager van het beroepsgeheim in het bezit is gekomen van deze elementen, zeer gediversifieerd kan zijn. De geheimhouder kan de feiten zelf hebben vastgesteld, de feiten kunnen hem zijn meegedeeld door een derde en door hem op hun waarheidsgehalte of ernst zijn beoordeeld of de feiten kunnen hem vertrouwelijk door het slachtoffer zijn meegedeeld.*"³¹ Het geamendeerde artikel heeft bijgevolg een zeer ruim toepassingsgebied (ruimer dan de tekst van het oorspronkelijk voorgestelde wetsartikel): het geval waarin het minderjarige slachtoffer de patiënt van de hulpverlener is, is slechts één van de toepassingsgevallen van het wetsartikel.

Verder neemt het geamendeerde artikel, enerzijds, afstand van het onderscheid tussen minderjarigen van jonger en ouder dan veertien dat door het oorspronkelijk voorgestelde artikel naar voren werd geschoven en legt, anderzijds, voor wat minderjarige slachtoffers van misdrijven opgesomd in het artikel, strenge voorwaarden op aan het doorbreken van het beroepsgeheim, die in het aanvankelijk voorgestelde artikel niet worden gesteld en aanleunen bij de voorwaarden inzake noodtoestand. Het geamendeerde artikel lijkt

---

²⁸ Memorie van toelichting bij het Wetsontwerp van 4 januari 1999 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St. Kamer*, zittingsperiode 1998-1999, DOC 1907/1 – 98/99, p. 38.

²⁹ Memorie van toelichting bij het Wetsontwerp van 4 januari 1999 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St. Kamer*, zittingsperiode 1998-1999, DOC 1907/1 – 98/99, p. 38: "*Overigens wordt de aandacht gevestigd op de vereiste inzake de persoonlijke vaststelling van de feiten of persoonlijke vertrouwelijke mededelingen van het slachtoffer zonder tussenpersoon (die de bevoegde diensten in concreto en in geweten moeten beoordelen). Het komt er dus niet op aan verklipping aan te moedigen die gegrond is op geruchten.*" Zie ook G. GENICOT, "L'article 458bis nouveau du Code pénal: le secret médical dans la tourmente", *JT* 2012, 720.

³⁰ Wetsontwerp betreffende strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Amendementen, 3 april 2000, *Parl.St. Senaat*, zittingsperiode 1999-2000, DOC 2-280/2, p. 2; Wetsontwerp betreffende strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Amendementen, 10 mei 2000, *Parl.St. Senaat*, zittingsperiode 1999-2000, DOC 2-280/4, p. 3.

³¹ Wetsontwerp betreffende strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Amendementen, 3 april 2000, *Parl.St. Senaat*, zittingsperiode 1999-2000, DOC 2-280/2, p. 3-4.

daardoor, ook voor wat die minderjarige slachtoffers betreft, afstand te nemen van de rechtspraak van het Hof van Cassatie dat het beroepsgeheim niet van toepassing is op de hulpverlener die (enkel) een slachtoffer behandelt, doordat het bepaalt dat de hulpverlener ook dan enkel zijn beroepsgeheim kan doorbreken wanneer aan de voorwaarden voor noodtoestand is voldaan. De toelichting bij het regeringsamendement is evenwel cryptisch over de verhouding tussen het regeringsamendement en de leer van noodtoestand³². Over de impact van het regeringsamendement op de regel dat het beroepsgeheim niet van toepassing is wanneer een hulpverlener (enkel) een slachtoffer behandelt, spreekt de regering zich zelfs helemaal niet uit. Het lijkt alsof de regering van het bestaan van deze regel eenvoudigweg niet op de hoogte was en dus blijkt niet of de regering die regel inderdaad voor minderjarige slachtoffers van seksuele misbruik heeft willen verwerpen. Bijgevolg blijkt noch uit het artikel zelf, noch uit de toelichting bij het geamendeerde artikel evenmin of, in welke mate en onder welke voorwaarden volgens de regering de regel dat het beroepsgeheim niet geldt wanneer de patiënt van de hulpverlener het slachtoffer van een misdrijf is, nog kan blijven worden toegepast wanneer de patiënt-slachtoffer meerderjarig is, dan wel minderjarig maar slachtoffer van andere misdrijven dan de misdrijven opgesomd in het voorgestelde artikel.

De toelichting bij het regeringsamendement refereert naar de problematiek inzake de toestemming van de minderjarige voor het doorbreken door de hulpverlener van zijn beroepsgeheim, maar de desbetreffende overwegingen zijn vrij onduidelijk. Daar waar het aanvankelijk voorgestelde artikel net leek aan te geven aan die problematiek tegemoet te willen komen (onmogelijkheid voor de minderjarige om toestemming te geven, waardoor doorbreken van het beroepsgeheim enkel wordt toegestaan in geval van noodtoestand, *supra*), lijkt de toelichting bij het regeringsamendement er van uit te gaan dat toestemming van de minderjarige onder omstandigheden een bijkomende voorwaarde – bovenop de voorwaarden van noodtoestand – kan uitmaken om het beroepsgeheim te doorbreken³³.

- Tijdens de bespreking van het door de regering voorgestelde amendement ontstond een felle discussie over de exacte draagwijdte van het regeringsamendement, de wenselijkheid ervan en zijn meerwaarde in het licht van de bestaande rechtspraak van het Hof van Cassatie. Daarbij werd de minister expliciet gewezen op de rechtspraak van het Hof met betrekking tot noodtoestand én op de rechtspraak volgens dewelke het beroepsgeheim niet geldt wanneer de patiënt van een hulpverlener het slachtoffer van een misdrijf is.

De discussie verliep vrij chaotisch, waarbij verschillende sprekers getuigden van een slecht begrip van de rechtspraak van het Hof.

De minister antwoordde dat de bestaande principes, zoals die door het Hof werden ontwikkeld, berusten op een evoluerende jurisprudentie, vage criteria hanteren en daardoor onvoldoende rechtszekerheid bieden. Door het jurisprudentiële karakter van o.a. de noodtoestand zou het voor de geheimplichtige niet steeds duidelijk zijn of in een concrete situatie de voorwaarden zijn voldaan opdat er sprake zou zijn van een gerechtvaardigde bekendmaking van confidentiële gegevens. Door één en ander wettelijk te verankeren, wil de regering aan die bezorgdheden tegemoet komen³⁴. In elk geval wees de minister er op dat het regeringsamendement geen

---

³² Wetsontwerp betreffende strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Amendementen, 3 april 2000, *Parl.St.* Senaat, zittingsperiode 1999-2000, DOC 2-280/2, p. 3: “Het amendement van de regering beoogt een gelimiteerde uitzondering te voorzien op het principe van het beroepsgeheim. Indien voldaan is aan een aantal strikt bepaalde voorwaarden, voorziet het amendement een spreekrecht voor de drager van het beroepsgeheim waardoor deze ontheven wordt van zijn geheimhoudingsplicht. Op deze wijze wordt er meer rechtszekerheid geschapen voor de drager van het beroepsgeheim die in de huidige toestand geconfronteerd wordt met een aantal juridische dilemma’s (belangenconflict dader/slachtoffer, een onzeker beroep op de rechtsfiguur van noodtoestand, die in een veralgemeende toepassing het principe van het beroepsgeheim volledig dreigt uit te hollen).”

³³ Wetsontwerp betreffende strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Amendementen, 3 april 2000, *Parl.St.* Senaat, zittingsperiode 1999-2000, DOC 2-280/2, p. 4: “Bij de totstandkoming van de beslissing van de drager van het beroepsgeheim, zullen de belangen, de rechten en de wensen van het slachtoffer in de praktijk ook een belangrijke rol spelen. Wat de minderjarige betreft, sluit dit in belangrijke mate aan bij de punten 5 en 6 van de Nationale Commissie tegen seksuele uitbuiting van kinderen en bij artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind en zal dit beoordeeld worden rekening houdende met de leeftijd, het verstandelijk peil en de emotionele en de psychosociale toestand van de minderjarige. De mate waarin hiermee in een concrete situatie rekening wordt gehouden, wordt aan de beoordeling van de drager van het beroepsgeheim overgelaten. Daarom wordt dit niet als een expliciete voorwaarde in de tekst van het amendement opgenomen.”

³⁴ Wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door Mevrouw Nathalie de t’Serclaes, *Parl.St.* Senaat, 24 mei

afbreuk wil doen aan de bestaande jurisprudentie inzake noodtoestand³⁵. Hij sprak zich echter niet uit over de impact van het regeringsamendement op de regel volgens dewelke het beroepsgeheim niet van toepassing is wanneer een hulpverlener het slachtoffer van een misdrijf behandelt. Hij keurde de regel niet expliciet goed, noch verzette hij zich er expliciet tegen, noch stelde hij dat het door de regering voorgestelde amendement tot gevolg heeft dat voor wat minderjarige slachtoffers van seksuele misdrijven betreft, niet langer aan de regel kan worden vastgehouden, noch ging hij in op de vraag of aan de regel kan worden vastgehouden voor wat meerderjarigen betreft (of voor minderjarigen slachtoffer van andere misdrijven dan seksuele misdrijven). Aldus lijkt, enerzijds, uit de duidelijke bewoordingen van het voorgestelde amendement te volgen dat laatstgenoemde regel (op zijn minst) voor minderjarige slachtoffers van seksuele misdrijven komt te vervallen, maar anderzijds zou de herhaalde bevestiging door de minister van de 'bestaande jurisprudentie' (waarbij hij niet nader omschrijft wat daaronder moet worden verstaan en waarmee hij (impliciet) vooral naar de toestand lijkt te verwijzen) eventueel toch in de zin van een goedkeuring kunnen worden geïnterpreteerd.

Een niet onbelangrijke overweging in het betoog van de minister luidt echter dat het regeringsamendement de hypothese beoogt waarin *een hulpverlener zowel de dader als het slachtoffer van een misdrijf als patiënt of cliënt bijstaat*, hetgeen doorgaans het geval is bij gezinsgebonden hulpverlening³⁶, op zijn minst de hypothese dat een hulpverlener – zo hij de dader en het slachtoffer niet beiden actief behandelt – met zowel de dader als het slachtoffer in aanraking komt (bv. doordat een mishandelende ouder zich met het misbruikte kind bij een

---

2000, zittingsperiode 1999-2000, DOC2-280/5, p. 21 en 24: *“De minister antwoordt dat artikel 458 van het Strafwetboek op de eerste plaats geen mogelijkheid laat om te spreken, behalve wanneer de wet het voorschrijft (...) en wanneer de in vertrouwen genomen persoon onder ede getuigenis aflegt voor een rechtbank, een hof of een onderzoeksrechter (maar niet de politie). Voor het overige zijn de uitzonderingen op artikel 458 zuiver creaties van de jurisprudentie. De tekst vormt een officiële bekrachtiging van de jurisprudentie, die immers een evolutief karakter heeft een geen rechtszekerheid biedt. (...) De huidige wet, rechtsleer en jurisprudentie bieden wegens hun dubbelzinnigheid en hun vaagheid onvoldoende houvast zodat men nu gemakshalve het stilzwijgen bewaart.”*

³⁵ Wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door Mevrouw Nathalie de t'Serclaes, *Parl.St.* Senaat, 24 mei 2000, zittingsperiode 1999-2000, DOC2-280/5, p. 110: *“Ten slotte verwijst de minister naar de huidige mogelijkheid de noodtoestand in te roepen, waarbij de houder van het beroepsgeheim ten aanzien van een dader, ook kan opteren het beroepsgeheim te laten varen. Een lid is van oordeel dat het amendement in feite de noodtoestand omschrijft. Kan men niet a contrario redeneren dat men de noodtoestand nog alleen kan inroepen bij een inbreuk op het beroepsgeheim voor de minderjarige, en niet meer in de andere hypothesen, aangezien artikel 458, tweede lid, de noodtoestand exclusief voorbehoudt voor de situatie met de minderjarige? De minister antwoordt ontkennend. Er is geen sprake van een expliciet voorbehoud.”*

³⁶ Wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door Mevrouw Nathalie de t'Serclaes, 24 mei 2000, *Parl.St.* Senaat, zittingsperiode 1999-2000, DOC2-280/5, p. 21-26: *“De minister (...) merkt ook op dat in tegenstelling tot wat er voor een volwassene gebeurt, er geen sprake kan zijn van een vertrouwensrelatie tussen een jong kind, en zijn arts of advocaat. (...) Het arrest-Verlaine (...) is het enige geval waarin de strafrechtbank opgetreden is om de draagwijdte van artikel 458 van het Strafwetboek te beperken, maar die jurisprudentie biedt geen enkele rechtszekerheid. Er bestaat weliswaar een ander arrest van het Hof van Cassatie waarin erkend wordt dat de arts mag spreken indien de patiënt het slachtoffer is van mishandeling. Maar dat berust allemaal op een evoluerende jurisprudentie. Het hoofdprobleem in geval van incest en mishandeling binnen het gezin is bovendien dat de arts die opgeroepen wordt, vaak de arts is die zowel het slachtoffer als de dader behandelt. Het belangrijkste onderscheid tussen het in het ontwerp voorgestelde artikel 458 en de tekst van het regeringsamendement ligt in de strenge voorwaarden die het amendement oplegt aan degene die in vertrouwen is genomen om te mogen praten. Zo wordt het beroepsgeheim beter in acht genomen. (...) Bovendien bestaat het spreekrecht alleen wanneer het om minderjarigen gaat. (...) De desbetreffende minderjarigen die in gevaar verkeren, zijn geen minderjarigen die door een onbekende aangerand worden aangezien in dat geval verslag wordt opgemaakt door een arts en tegelijkertijd klacht wordt ingediend bij de procureur des Konings. Hier worden vooral de minderjarigen beoogd die het slachtoffer zijn van geweld binnen het gezin. Volgens het amendement heeft degene die in vertrouwen is genomen, in dat geval en onder zeer beperkte voorwaarden de mogelijkheid (en niet de verplichting) om de procureur des Konings op de hoogte te stellen. Mevrouw Hirsch merkt op dat sommigen van het amendement een andere lezing zouden kunnen geven dan die van de minister. (...) De minister merkt op dat men de gevallen van misbruik binnen het gezin beoogt, waar de arts tegelijkertijd arts van de seksuele delinquenten en van de seksueel misbruikte persoon is.”*

hulpverlener aanbiedt, ter behandeling van het kind en niet van de ouder). Een aantal overwegingen in de oorspronkelijke toelichting bij het regeringsamendement leken, wanneer men die overweging tijdens de parlementaire debatten in aanmerking neemt, reeds voorzichtig in die richting te wijzen³⁷. In de mate dat de stelling zou kunnen worden aangehangen dat het regeringsamendement enkel betrekking heeft op de hypothese dat de hulpverlener met zowel dader als slachtoffer in aanraking komt, zou kunnen worden geargumenteed dat het amendement niet (compleet) onverenigbaar is met de rechtspraak van het Hof van Cassatie, doordat het tegemoet wil komen aan een hypothese die noch door het arrest van het Hof van 13 mei 1987 (noodtoestand – patiënt-dader) noch door het arrest van 9 februari 1988 (patiënt-slachtoffer) als dusdanig wordt voorzien. Zoals vermeld, kan de hulpverlener, in de hypothese dat zowel slachtoffer als dader patiënt zijn, zijn beroepsgeheim niet zomaar doorbreken op basis van de regel dat de hulpverlener zijn beroepsgeheim steeds mag doorbreken; de hulpverlener die in die hypothese zijn beroepsgeheim toch wil doorbreken, moet noodtoestand bewijzen, gelet op de verschillende belangen die in het geding zijn (*supra*). Dat die interpretatie ook effectief moet worden aangehangen, is evenwel vatbaar voor kritiek: de tekst zelf van het amendement maakt op geen enkele wijze duidelijk dat het amendement specifiek betrekking heeft op de hypothese dat een hulpverlener zowel met dader als slachtoffer in aanraking komt. Overigens lijken andere overwegingen geformuleerd tijdens de parlementaire bespreking van het amendement dan weer tegen te spreken dat het amendement specifiek deze hypothese beoogt, zoals de overwegingen reeds hierboven aangehaald dat *“de wijze waarop de drager van het beroepsgeheim in het bezit is gekomen van deze elementen, zeer gediversifieerd kan zijn. De geheimhouder kan de feiten zelf hebben vastgesteld, de feiten kunnen hem zijn meegedeeld door een derde en door hem op hun waarheidsgehalte of ernst zijn beoordeeld of de feiten kunnen hem vertrouwelijk door het slachtoffer zijn meegedeeld.”*³⁸

- Uiteindelijk neemt de Senaat – voortbouwende op het voormeld regeringsamendement – de volgende tekst aan: *“De in het eerste lid bedoelde personen mogen evenwel een misdrijf, zoals omschreven in de artikelen 372 tot 377, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425 en 425bis, gepleegd op een minderjarige, en waarvan zij kennis hebben genomen door het slachtoffer te onderzoeken of doordat het slachtoffer hen in vertrouwen heeft genomen, ter kennis brengen van de procureur des Kings op voorwaarde dat er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of de psychische integriteit van de betrokkene en zij die zelf of met hulp van anderen onvoldoende kunnen vrijwaren.”*³⁹

De zinsnede *‘en waarvan zij kennis hebben genomen door het slachtoffer te onderzoeken of doordat het slachtoffer hen in vertrouwen heeft genomen’* werd daarbij aan het regeringsamendement toegevoegd om verklaring op basis van loutere geruchten tegen te gaan (doch niet om het toepassingsgebied van het artikel te beperken tot gevallen waarin een hulpverlener enkel met het slachtoffer van een misdrijf in aanraking komt) (*supra*). Door die bijkomende voorwaarde te stellen, stelt het artikel zich nog strenger op dan de leer van noodtoestand (die die vereiste niet stelt).

- Naar aanleiding van herbehandeling van het artikel in de Kamer werd de regeringstekst nog licht geamendeerd, zij het zonder het artikel substantieel te wijzigen, o.m. door de nieuwe tekst onder te brengen in een afzonderlijk artikel 458*bis*, veeleer dan een tweede lid toe te voegen aan het bestaande artikel 458.

In dat kader daarvan werd het volgende overwogen: *“Om duidelijk te benadrukken dat de rechtspraak en rechtsleer die op dit ogenblik de materie van het beroepsgeheim beheerst, (zoals vervat in artikel 458 van het Strafwetboek) niet wordt aangetast, althans niet in de door het huidig artikel bedoelde omstandigheden (onverminderd de nieuwe maatschappelijke evolutie op dat vlak) en anderzijds rekening houdend met de zeer specifieke motivering die de stellers van de tekst ertoe hebben gebracht te suggereren artikel 458 van het Strafwetboek aan te vullen met een nieuw lid, lijkt het ons voor de hand liggend om de exceptie die vervalt ligt*

³⁷ Wetsontwerp betreffende strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Amendementen, 3 april 2000, *Parl.St.* Senaat, zittingsperiode 1999-2000, DOC 2-280/2, p. 3: *“Het amendement van de regering beoogt een gelimiteerde uitzondering te voorzien op het principe van het beroepsgeheim. Indien voldaan is aan een aantal strikt bepaalde voorwaarden, voorziet het amendement een spreekrecht voor de drager van het beroepsgeheim waardoor deze ontheven wordt van zijn geheimhoudingsplicht. Op deze wijze wordt er meer rechtszekerheid geschapen voor de drager van het beroepsgeheim die in de huidige toestand geconfronteerd wordt met een aantal juridische dilemma’s (belangenconflict dader/slachtoffer, een onzeker beroep op de rechtsfiguur van noodtoestand, die in een veralgemeende toepassing het principe van het beroepsgeheim volledig dreigt uit te hollen).”* (eigen onderlijning)

³⁸ Wetsontwerp betreffende strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Amendementen, 3 april 2000, *Parl.St.* Senaat, zittingsperiode 1999-2000, DOC 2-280/2, p. 3-4.

³⁹ Wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Ontwerp geamendeerd door de Senaat, 31 mei 2000, *Parl.St.* Kamer, zittingsperiode 1999-2000, DOC 50 0695/001, p. 19.

in de tekst van het voorgestelde nieuwe lid, op te nemen in een afzonderlijk artikel van het Strafwetboek. Hierdoor wordt dus niet getornd aan het basisprincipe maar wordt de uitzondering afzonderlijk geregeld voor de specifieke misdrijven die bedoeld zijn en de bijzondere bescherming van de minderjarige slachtoffers."⁴⁰ (eigen beklemtoning). Opnieuw lijkt men te bevestigen dat het nieuwe artikel geen afbreuk doet aan de bestaande rechtspraak en rechtsleer, zij het dat men opnieuw niet duidelijk expliciteert over welke bestaande rechtspraak en rechtsleer het gaat (waardoor de vraag rijst of men het enkel heeft over de jurisprudentie inzake noodtoestand, dan wel eveneens op de jurisprudentie volgens dewelke het beroepsgeheim niet geldt voor feiten waarvan de patiënt van de hulpverlener het slachtoffer is).

12. In de nasleep van de misbruikzaken in de Kerk werd artikel 458bis Sw. bij Wet van 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, aangepast. Artikel 458bis Sw. werd als volgt aangepast: *"Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 372 tot 377, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425 en 426, gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen."*

De doelstellingen achter de wijziging van artikel 458bis Sw. waren de volgende:

- Het toepassingsgebied van artikel 458bis Sw. werd uitgebreid tot andere personen dan minderjarigen, waarvan de wetgever uitgaat dat zij zich eveneens in een zwakkere toestand bevinden (*'een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid'*). Het weze daarbij opgemerkt dat deze nieuwe categorie van kwetsbare personen niet noodzakelijk personen betreft die handelingsonbekwaam zijn en daardoor de hulpverlener niet de toestemming kunnen verlenen om zijn beroepsgeheim te doorbreken.
- De werkingssfeer van het artikel werd verruimd tot alle *potentiële* slachtoffers.
- De zinsnede *'en waarvan zij kennis hebben genomen door het slachtoffer te onderzoeken of doordat het slachtoffer hen in vertrouwen heeft genomen'* werd opnieuw geschrapt, teneinde de uitzondering van artikel 458bis Sw. ook open te stellen voor de kennisname van geheimen die aan de houder van het beroepsgeheim worden onthuld niet door het slachtoffer, maar door de dader of door een derde en niet meer uitsluitend door het slachtoffer⁴¹.

Deze laatste aanpassing was evenwel overbodig, want getuigt van een verkeerd begrip van de zinsnede *'en waarvan zij kennis hebben genomen door het slachtoffer te onderzoeken of doordat het slachtoffer hen in vertrouwen heeft genomen'* in het oorspronkelijke artikel. Deze zinsnede beperkte artikel 458bis Sw. geenszins tot het geval waarin een hulpverlener kennis nam van strafbare feiten vanwege het slachtoffer, maar wou vooral – in een context van gezinsgebonden hulpverlening – bewerkstelligen dat de hulpverlener die van de feiten kennis nam vanwege een andere persoon dan het slachtoffer, zo de hulpverlener de feiten niet zelf had vastgesteld, het slachtoffer eerst zelf zou onderzoeken, teneinde een aangifte op basis van loutere geruchten te vermijden (*supra*).

---

⁴⁰ Wetsontwerp betreffende strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 369bis van het Strafwetboek betreffende ontvoering van kinderen – Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Jo Vandeurzen, 20 oktober 2000, *Parl.St.* Kamer, zittingsperiode 2000-2001, DOC 50 0695/009, p. 51. Zie verder ook Wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen – Evocatieprocedure – Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door Mevrouw de t'Serclaes, 10 november 2000, *Parl.St.* Kamer, zittingsperiode 2000-2001, DOC 2-280/13, p. 3: *"De noodtoestand voor de toepassing van artikel 458 van het Strafwetboek blijft onverminderd bestaan. De tekst wijzigt niets aan de bestaande situatie van het beroepsgeheim. Hij beoogt enkel het minderjarige kind te beschermen bij specifieke misdrijven die duidelijk omschreven zijn, en dit onder strikt bepaalde voorwaarden, door een spreekrecht in te voeren in een afzonderlijk titel."*

⁴¹ Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft – Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de dames Valérie Déom en Kristien Van Vaerenbergh, 11 juli 2011, *Parl.St.* Kamer, zittingsperiode 2010-2011, DOC 53 1639/003.

Evenwel bestendigt deze aanpassing de vaststelling dat het artikel van toepassing is zowel in een geval waarin de hulpverlener enkel het slachtoffer behandelt, als in de hypothese waarin hij (al dan niet ook) de dader behandelt, hetgeen het nog verder bemoeilijkt om het standpunt te verdedigen dat artikel 458bis Sw. specifiek betrekking heeft op de hypothese waarin een hulpverlener zowel met dader als slachtoffer in aanraking komt (*supra*).

13. Het artikel werd nadien nog een aantal keren licht gewijzigd, o.m. door de categorie van bijzonder kwetsbare personen, nog verder uit te breiden tot bijkomende personen (die overigens handelingsbekwaam zijn), doch die wijzigingen hebben geen impact op de centrale vraagstelling van deze studie.

Krachtens het huidige artikel 458bis Sw. kan *eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven in de artikelen 371/1 tot 377, 377quater, 379, 380, 383bis, §§ 1 en 2, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425, 426 en 433quinquies, gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, partnergeweld, gebruiken van geweld, gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer", een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen.*

3. Rechtsleer omtrent de verhouding tussen artikel 458bis Sw. en de rechtspraak van het Hof

14. Aangezien de parlementaire voorbereidingen van artikel 458bis Sw. bijzonder onduidelijk zijn over de impact van artikel 458bis Sw. op de regel dat het beroepsgeheim niet geldt voor feiten waarvan de patiënt het slachtoffer is, en bij gebrek aan rechtspraak daaromtrent, kan de rechtsleer mogelijk uitkomst bieden. Artikel 458bis Sw. maakt het voorwerp uit van verschillende besprekingen in de doctrine.

De meeste doctrine lijkt het er over eens te zijn dat artikel 458bis Sw. er alvast niet aan in de weg staat dat een hulpverlener die wordt geconfronteerd met één van de misdrijven opgesomd in dat artikel gepleegd tegen een minderjarige, veeleer dan een beroep te doen op het artikel ook een beroep kan doen op het leerstuk van noodtoestand (met name o.a. in geval de hulpverlener het slachtoffer niet persoonlijk kon onderzoeken)⁴². Vaak wordt artikel 458bis Sw. zelfs omschreven als een wettelijke toepassing van de figuur van noodtoestand⁴³. De meeste auteurs bespreken de regel dat het beroepsgeheim niet geldt wanneer de patiënt een slachtoffer is en de regel van artikel 458bis Sw. naast elkaar⁴⁴, meestal zonder zich uit te spreken over de verhouding tussen de beide regels⁴⁵.

Een beperkte rechtsleer stelt evenwel expliciet dat de verschillende regels alternatief zijn en dat de ene de andere niet uitsluit⁴⁶. Niet onbelangrijk is daarbij te vermelden dat dit standpunt ook wordt verdedigd in een brochure die

---

⁴² F. BLOCKX, *Beroepsgeheim*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 375; N. COLETTE-BASEZCO, "La violation du secret professionnel dans une situation de maltraitance d'enfant. La justification par l'autorisation de l'article 458bis du Code pénal ou par l'état de nécessité", *T.Gez.* 2009-10, 25-26; F. DEWALLENS en T. VANSWEEVELT, *Handboek gezondheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 639.

⁴³ Zie bv. F. BLOCKX, *Beroepsgeheim*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 372-373.

⁴⁴ N. COLETTE-BASECQZ, "Le secret professionnel face à l'enfance maltraitée", *Annales de droit de Louvain* 2002, 23-26; G. GENICOT, "L'article 458bis nouveau du Code pénal: le secret médical dans la tourmente", *JT* 2012, 720; L. NOUWYNCK, «La position des différents intervenants psycho-médico-sociaux face au secret professionnel dans un contexte judiciaire – cadre modifié, principe conforté», *Rev.dr.pén.crim.* 2012, 630-631.

⁴⁵ N. COLETTE-BASECQZ, "Le secret professionnel face à l'enfance maltraitée", *Annales de droit de Louvain* 2002, 23-26; N. COLETTE-BASECQZ, "Le secret professionnel face à l'enfance maltraitée", *Annales de droit de Louvain* 2002, 23-26; M. DONATANGELO, «Le secret professionnel en droit pénal sous l'angle des articles 458 et 458bis du Code pénal» in *Les secrets professionnels*, Luik, Anthemis, 2015, 159-194.

⁴⁶ F. BLOCKX, "Zwijgrecht en zwijgplicht in het licht van het beroepsgeheim en de discretieplicht" in A. VAN OEVELEN, S. RUTTEN en J. ROZIE, *Zwijgrecht versus spreekplicht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 110-111; F. BLOCKX, *Beroepsgeheim*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 375-376; J.-M. HAUSMAN, « Secret professionnel et confidentialité » in *Droit et déontologie de la profession de psychologue clinicien*, Brussel, Bruylant, 2016, 222 en 231-233 (impliciet); A.-S. VERSWEYVELT, J. PUT, e.a., *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 168 en 173.

door het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse overheid publiek ter beschikking van hulpverleners wordt gesteld⁴⁷.

4. Overbruggen van het conflict

15. Het dient te worden besloten dat een haast onontwaaarbaar kluwen is ontstaan over de regel volgens dewelke het beroepsgeheim niet van toepassing is wanneer de patiënt van een hulpverlener het slachtoffer is van een misdrijf en over de verhouding tussen die regel en artikel 458*bis* Sw. in geval het een misdrijf betreft opgesomd in dat artikel en gepleegd tegen een kwetsbare persoon. Artikel 458*bis* Sw. en zijn parlementaire voorbereidingen kunnen immers op uiteenlopende wijze worden geïnterpreteerd.

16. Een lezing volgens dewelke de regel dat het beroepsgeheim niet geldt voor feiten waarvan de patiënt het slachtoffer is, zoals door het Hof geformuleerd, niet van toepassing is voor kwetsbare slachtoffers van de misdrijven bedoeld in artikel 458*bis* Sw. is gebaseerd op een letterlijke lezing van artikel 458*bis* Sw. en daardoor best verenigbaar met de letter van de wet. Zij is op zich genomen niet compleet onverenigbaar met de rechtspraak van het Hof, maar beperkt het toepassingsgebied van die rechtspraak.

Deze lezing leidt echter tot een paradoxaal resultaat: de hulpverlener die een niet kwetsbaar slachtoffer (of een kwetsbaar slachtoffer van een ander misdrijf dan de misdrijven opgesomd in artikel 458*bis* Sw.) behandelt, kan zijn beroepsgeheim steeds doorbreken, ook wanneer niet aan de voorwaarden van noodtoestand is voldaan, terwijl de hulpverlener die een kwetsbaar slachtoffer van een misdrijf in de zin van artikel 458*bis* Sw. behandelt, zijn beroepsgeheim slechts mag doorbreken wanneer aan de voorwaarden voor noodtoestand is voldaan. Men legt aldus veel strengere voorwaarden op aan een hulpverlener die een kwetsbaar slachtoffer behandelt en zijn beroepsgeheim wil doorbreken, terwijl de wetgever met de invoering van artikel 458*bis* Sw. net kwetsbare slachtoffers van de opgesomde misdrijven heeft willen beschermen en heeft willen vermijden dat hulpverleners zich achter hun beroepsgeheim zouden verschuilen om strafbare feiten die tegen die slachtoffers werden gepleegd, niet te melden.

Daardoor rijst onvermijdelijk of deze lezing van artikel 458*bis* Sw. de toets van het grondwettelijk gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel (desgevallend gekoppeld aan het recht op privé- en gezinsleven) kan doorstaan: is er een redelijke verantwoording voorhanden voor de onderscheiden behandeling van hulpverleners, naargelang zij ofwel een kwetsbaar slachtoffer van de misdrijven opgesomd in artikel 458*bis* Sw. behandelen ofwel een niet-kwetsbaar slachtoffer dan wel een kwetsbaar slachtoffer van een ander misdrijf dan de misdrijven opgesomd in artikel 458*bis* Sw., in acht genomen de doelstellingen van de wetgever bij de invoering (en herwerking) van artikel 458*bis* Sw.?

17. Een mogelijke verantwoording voor het onderscheid tussen kwetsbare en niet-kwetsbare slachtoffers van misdrijven in de zin van artikel 458*bis* Sw. zou kunnen worden gezocht in de idee hierboven uiteengezet dat een hulpverlener die het slachtoffer van een misdrijf behandelt en die zijn beroepsgeheim wil doorbreken, dat laatste niet mag doen zonder voorafgaandelijk de toestemming van zijn patiënt te bekomen (tenzij aan de voorwaarden voor noodtoestand is voldaan). Een belangrijk deel van de kwetsbare slachtoffers opgesomd in artikel 458*bis* Sw. is handelingsonbekwaam en kan bijgevolg een hulpverlener niet de toestemming geven om zijn beroepsgeheim te doorbreken. Artikel 458*bis* Sw. legt dan de voorwaarden vast waaronder een hulpverlener, ondanks de handelingsonbekwaamheid van zijn patiënt, toch het beroepsgeheim kan doorbreken.

Hierbij passen evenwel een aantal belangrijke kanttekeningen:

- Een principe volgens hetwelk het beroepsgeheim niet geldt voor feiten waarvan de patiënt het slachtoffer is, zij het slechts op voorwaarde dat de patiënt met een doorbreken van het beroepsgeheim instemt (tenzij sprake is van noodtoestand) heeft verregaande implicaties, nu dat de huidige regel zoals deze volgt uit de rechtspraak van het Hof, nagenoeg compleet zou ondergraven.
- Dit staat ook haaks op andere rechtspraak van het Hof. Het Hof heeft immers in een arrest van 30 oktober 1978 geoordeeld dat het beroepsgeheim de openbare orde raakt en de zieke daarover dus niet kan beschikken; dat de geneesheer niet ontheven wordt van het geheim door de omstandigheid dat de zieke zou ingestemd hebben met het verspreiden van de door hem aan de geneesheer gedane confidenties (*supra*).

---

⁴⁷ A.-S. VERSWEYVELT en J. PUT, *Wegwijzers beroepsgeheim, 4, Meldrechten en meldplichten*, Brussel, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin, 2018, 6: "Hierbij moet worden benadrukt dat we elke uitzondering op zich beschouwen. Het is echter niet omdat aan de voorwaarden van één uitzondering niet is voldaan, dat er automatisch een zwijgplicht geldt. Andere uitzonderingen kunnen dan wel nog van toepassing zijn en een melding rechtvaardigen."

- Niettegenstaande het Hof heeft geoordeeld dat het beroepsgeheim de vertrouwensrelatie tussen de hulpverlener en de patiënt beoogt te beschermen, berust deze regel op een verwarring tussen het strafrechtelijk en tuchtrechtelijk gesanctioneerde beroepsgeheim (dat m.i. eerder de belangen van de patiënt beschermt) en de louter tuchtrechtelijk gesanctioneerde discretieplicht (die de vertrouwensrelatie tussen hulpverlener en patiënt beschermt) (*supra*).
- Dat artikel 458bis Sw. aan problemen van handelingsonbekwaamheid tegemoet wil komen, wordt slechts gedeeltelijk ondersteund door de parlementaire voorbereidingen van het artikel. Die idee lag duidelijk ten grondslag aan het oorspronkelijk voorgestelde artikel 458bis Sw., maar lag niet ten grondslag aan het regeringsamendement dat de uiteindelijke basis voor artikel 458bis Sw. zou vormen (wel integendeel, de minister leek de toestemming van de minderjarige patiënt onder omstandigheden als een bijkomende voorwaarde te beschouwen) (*supra*).
- Niet alle kwetsbare slachtoffers die in het huidige artikel 458bis Sw. worden opgesomd ('*een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, partnergeweld, gebruiken van geweld, gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde "eer", een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan*'), zijn handelingsonbekwaam. Personen kwetsbaar ten gevolge van hoge leeftijd, zwangerschap, partnergeweld, etc. zijn wel degelijk handelingsbekwaam en kunnen bijgevolg hun toestemming verlenen aan een hulpverlener om zijn beroepsgeheim te doorbreken.

Indien er wordt van uit gegaan dat artikel 458bis Sw. niet zozeer beoogt om slachtoffers te beschermen die handelingsonbekwaam zijn in de strikte juridische zin, maar wel slachtoffers wiens toestemming mogelijk onvolwaardig is door de kwetsbare positie waarin zij zich bevinden (bv. wilsgebrek van geweld), rijst opnieuw de vraag rijzen naar de verenigbaarheid van artikel 458bis Sw. met het grondwettelijk gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel, desgevallend in combinatie met het recht op privé- en gezinsleven: kan de idee dat de personen opgesomd in artikel 458bis Sw. (juridisch) handelingsonbekwaam of (feitelijk) verminderd handelingsbekwaam zijn, verantwoorden waarom de hulpverlener die deze persoon behandelt zijn beroepsgeheim slechts mag doorbreken wanneer aan de strenge voorwaarden van artikel 458bis Sw. is voldaan, terwijl het volstaat niet-kwetsbare personen om toestemming te verzoeken?

18. Op basis van welbepaalde overwegingen uit de parlementaire voorbereidingen van artikel 458bis Sw. zou kunnen worden besloten dat het artikel enkel de hypothese reguleert waarin een hulpverlener zowel met de dader als het slachtoffer (of enkel met de dader) van één van de in het artikel opgesomde misdrijven in aanraking komt en het artikel bijgevolg de oude regel volgens dewelke het beroepsgeheim niet van toepassing is wanneer de patiënt het slachtoffer is van een misdrijf, niet aantast, althans in zoverre enkel het slachtoffer patiënt is van de hulpverlener en de hulpverlener niet met de dader in aanraking komt.

Ook deze lezing heeft onmiskenbaar zijn nadelen. Dat artikel 458bis Sw. enkel betrekking heeft op het geval waarin een hulpverlener zowel met dader als slachtoffer (of enkel met de dader) in aanraking komt, blijkt geenszins uit de tekst zelf van dat artikel, maar kan enkel worden afgeleid uit bepaalde uitlatingen van de bevoegde minister tijdens de parlementaire debatten die hebben geleid tot de invoering van dat artikel. Andere overwegingen tijdens de parlementaire debatten lijken dat bovendien tegen te spreken, zij het impliciet (*supra*).

19. Er lijkt ten slotte geen aanleiding te bestaan om volledig afstand te nemen van de meer algemene regel die het Hof in het arrest van 1988 voor het eerst heeft geformuleerd:

- Artikel 458bis Sw. regelt een zeer specifieke hypothese (welbepaalde slachtoffers van welbepaalde misdrijven). Het is moeilijk te verdedigen dat de wetgever, door een welbepaalde hypothese te regelen, een regel met een meer algemene draagwijdte radicaal heeft willen verwerpen, te meer daar zulks geenszins blijkt uit de parlementaire voorbereiding van artikel 458bis Sw.
- Het Hof heeft de regel geformuleerd in het arrest van 1988 nog bevestigd na de invoering van artikel 458bis Sw., m.n. in een arrest van 2010⁴⁸, zij het dat dat arrest betrekking had op een meerderjarige en het Hof als gevolg daarvan geen acht heeft geslagen op artikel 458bis Sw.
- Dit zou belangrijke gevolgen hebben voor de rechtszoekende: hulpverleners die recent hun beroepsgeheim op basis van die regel hebben doorbroken (die wordt bevestigd in talrijke rechtsleer en ook door de overheid in informatiebrochures wordt aangekaart, *supra*), zouden plots worden geconfronteerd met een mogelijke strafrechtelijke en tuchtrechtelijke vervolging. Dat komt de rechtszekerheid geenszins ten goede.

---

⁴⁸ Cass. 18 juni 2010 (D.09.0015.F), ongepubl. Zie ook impliciet Cass. 31 oktober 2012 (P.12.0882.F), ongepubl.

